

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-наукового інституту
інновацій, природокористування та
інфраструктури

Василь БРИЧ
"31" 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-педагогічної
роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ
"31" 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-наукового
інституту новітніх освітніх технологій

Святослав ПИТЕЛЬ
"31" 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни "Екологічне право"
ступінь вищої освіти - бакалавр
галузь знань - 10 Природничі науки
спеціальність - 101 Екологія

освітньо-професійна програма: „Екологічна безпека та охорона
навколишнього середовища“

Кафедра цивільного права і процесу

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практик. (год.)	ІРС (год.)	СРС (год.)	Тренінг КПЗ (год.)	Разом (год.)	Екзамен, (сем.)
Денна	3	5	28	28	3	53	8	120	Екзамен, 5
Заочна	3	5,6	8	4	-	108	-	120	Екзамен, 6

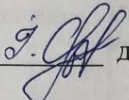
11.08.2023

Тернопіль – ЗУНУ
2023

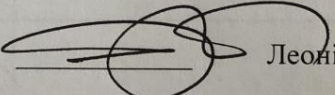
Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 10 «Природничі науки» спеціальності 101 «Екологія», затвердженої Вченою Радою ЗУНУ, № 9 від 26.05.2021 р.

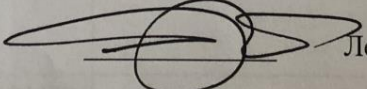
Робочу програму склала: доцент кафедри, доцент, канд. екон. наук Ольга ЗИГРІЙ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри цивільного права і процесу, протокол № 1 від 29.08.2023 р.

Завідувач кафедри д.ю.н., професор Ірина ЛУКАСЕВИЧ-КРУТНИК

²⁸
Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності «Екологія», протокол № 1 від «18» серпня 2023 р.

Голова групи
забезпечення спеціальності Леонід БИЦЮРА

Гарант ОП Леонід БИЦЮРА

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»

1.

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна – Екологічне право	Галузь знань, спеціальність, вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4	Галузь знань: 10 «Природничі науки»	Статус дисципліни – обов’язкова Мова навчання - українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність: 101 «Екологія»	Рік підготовки: Денна – 3 Заочна - 3 Семестр: Денна – 5 Заочна – 5,6
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Лекції: Денна – 28 год. Заочна - 8 год. Практичні заняття: Денна – 28 год. Заочна - 4 год.
Загальна кількість годин – 120 год.		Самостійна робота: Денна – 53 год. Заочна - 108 год. Тренінг, КПЗ – 8 год. Індивідуальна робота – 3 год.
Тижневих годин – 8 год. з них аудиторних – 4 год.		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ дисципліни «Екологічне право»

2.1. Мета вивчення дисципліни. Вміння застосувати здобуті під час вивчення дисципліни «Екологічне право» знання - це запорука забезпечення найбільш ефективного, раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього середовища як умови життєдіяльності людини. Оволодіння знаннями щодо вивчення законодавства з екологічного права, охорони та відтворення природних ресурсів, формування навиків його застосування на практиці, вироблення у слухачів нового якісного стану екологічного мислення, формування культури особистості, яка проявляється в її еколого-правовій свідомості, мисленні, поведінці та практичній діяльності.

2.2. Завдання вивчення дисципліни. Ознайомитися із змістом правових інститутів екологічного права, об'єктивними закономірностями їх становлення і розвитку; глибоко засвоїти правові категорії, передбачені законодавством природокористування; набути навички практичного використання норм сучасного законодавства стосовно до конкретних ситуацій; залучити студентів до активного обговорення теоретичних питань, навчити формулювати і чітко викладати свою думку, виявляти самостійність і творчий підхід до вирішення життєвих ситуацій; ознайомити студентів із роботою інших органів, що застосовують норми екологічного права.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України
- знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни оволодіння фаховими компетентностями, що формуються під час вивчення дисциплін «Економіка природокористування», «Охорона природи і заповідна справа», «Екологічна безпека».

2.5. Результати навчання.

- розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду
- уміти формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства.
- розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

Змістовий модуль 1. Загальні положення екологічного права**ТЕМА 1. ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ
УКРАЇНИ. ДЖЕРЕЛА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА**

Загальна характеристика екологічного права, його принципи та зміст. Види природокористування.

Поняття і класифікація джерел за юридичною силою. Конституційні основи екологічного права. Конституція України, Земельний кодекс України, закони, підзаконні нормативно-правові акти (постанови Верховної Ради України, укази і розпорядження Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, розпорядження міністерств та інших центральних органів виконавчої влади) як джерела екологічного права. Юридична природа локальних нормативних актів місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування. Міжнародно-правові акти.

**ТЕМА 2. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ У
ГАЛУЗІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА**

Управління в галузі охорони навколишнього природного середовища та функції. Поняття та зміст управління в галузі екології. Принципи державного управління. Методи державного управління. Функції державного управління.

Система і компетенція органів управління природокористуванням в Україні. Органи загального державного управління та місцевого самоврядування. Органи державного управління природокористуванням спеціальної компетенції. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Державні агентства, державні служби й державні інспекції як центральні органи державної виконавчої влади в галузі природокористування. Місцеві органи державної виконавчої влади в галузі природокористування. Компетенція органів місцевого самоврядування в галузі природокористування. Правові питання участі громадськості в управлінні природокористуванням. Правові засади ведення державних природоресурсних кадастрів, Червоної і Зеленої книг України.

Повноваження громадських організацій у галузі охорони навколишнього природного середовища. Екологічний контроль та екологічна експертиза.

**ТЕМА 3. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ ТА
ТЕРИТОРІЙ**

Теоретичні основи права екологічної безпеки. Джерела права екологічної безпеки. Організаційно-правові засади регулювання екологічної безпеки. Види екологічної безпеки. Правові заходи щодо забезпечення вимог екологічної безпеки Функціонально-правові засоби в системі регулювання екологічної безпеки. Правове забезпечення ризику в галузі екологічних правовідносин. Поняття надзвичайних екологічних ситуацій. Їх ознаки та класифікація.

Поняття та правовий режим зон НЕС. Правові заходи щодо забезпечення захисту населення та територій, запобігання та ліквідації наслідків НЕС.

Юридична відповідальність за порушення законодавства про забезпечення екологічної безпеки.

ТЕМА 4. ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ

Правові форми права власності. Права та обов'язки власників природних об'єктів.

Суб'єкти та об'єкти права власності на природні ресурси. Підстави виникнення права власності на земельні ділянки.

Приватна природа права власності на природні ресурси фізичних та юридичних осіб.

Обмеження, пов'язані з виникненням права приватної власності.

Право комунальної власності на природні об'єкти. Державні природні ресурси як основні джерело виникнення комунальної власності на природній об'єкт. Територіальні громади як суб'єкти права комунальної власності. Права територіальних громад на володіння, користування і розпорядження майновими об'єктами. Правомочності територіальних громад.

Право державної власності на землю. Суб'єкти і об'єкти права державної власності на природні ресурси. Охорона права власності.

Зміст права власності. Підстави виникнення та припинення права власності на природні ресурси.

ТЕМА 5. ПІДСТАВИ ТА ВИДИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ)

Поняття юридичної відповідальності. Суб'єкти і об'єкти правопорушень. Правопорушення у праві природокористування як підстава юридичної відповідальності. Класифікація правопорушень. Види юридичної відповідальності за вчинення правопорушень згідно чинного законодавства.

Кримінальна та адміністративна відповідальність за порушення законодавства. Повноваження державних органів, на які покладено розгляд справ про адміністративні і кримінальні правопорушення. Цивільно-правова відповідальність за порушення земельного, екологічного та аграрного законодавства. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність за земельні, екологічного та аграрного правопорушення.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

ТЕМА 6. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЗЕМЕЛЬ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ

Поняття земельного фонду України. Склад та цільове призначення земель України.

Поділ земель на категорії та його критерії.

Правовий режим земель сільськогосподарського призначення. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення. Правове забезпечення пріоритетності земель сільськогосподарського призначення. Суб'єкти права сільськогосподарського землекористування та загальна характеристика їх правового статусу. Відшкодування шкоди та втрат сільськогосподарського виробництва.

Правовий режим земель у межах населених пунктів. Особливості правового режиму земель у межах населених пунктів. Особливості використання земель загального користування в населених пунктах. Порядок використання земель у межах населених пунктів для різних видів забудови та інших потреб. Використання земель громадянами у межах населених пунктів. Особливості права власності на землю та права землекористування у межах населених пунктів.

Правовий режим земель, що особливо охороняються. Землі оздоровчого призначення та їх використання. Визначення, склад та використання земель рекреаційного призначення.

Правовий режим земель лісогосподарського призначення. Правові форми охорони земель лісогосподарського призначення.

Правовий режим земель водного фонду. Правові форми використання земель водного фонду. Обмеження права користування землями водного фонду.

Правовий режим земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

ТЕМА 7. ПРАВОВІ ВИМОГИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

Атмосферне повітря як об'єкт правової охорони. Організаційно-правові заходи щодо охорони атмосферного повітря. Поняття правової охорони атмосферного повітря. Правове регулювання охорони атмосферного повітря. Закону України «Про охорону атмосферного повітря», Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Управління і контроль у галузі охорони атмосферного повітря. Юридична відповідальність за порушення атмосферного охоронного законодавства. Нормативи екологічної безпеки атмосферного повітря. Заходи щодо охорони атмосферного повітря. Контроль у галузі охорони атмосферного повітря: державний та виробничий контроль. Заходи забезпечення охорони атмосферного повітря.

Відповідальність за порушення охорони атмосферного повітря: цивільна, дисциплінарна, адміністративна, кримінальна.

ТЕМА 8. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ВОД ТА ВОДНИХ РЕСУРСІВ

Загальна характеристика права користування водними об'єктами його поняття, принципи, об'єкти, суб'єкти тощо. Види права водокористування: тимчасове і постійне, відокремлене і сумісне, загальне і спеціальне, цільові види водокористування. Підстави і порядок виникнення права водокористування. Право користування водними об'єктами на умовах оренди. Права та обов'язки водокористувачів. Правові заходи охорони вод. Підстави і порядок припинення права водокористування. Спори з питань використання та охорони вод і відтворення водних ресурсів: поняття, види, система органів, які їх вирішують.

Відповідальність за порушення законодавства про використання і охорону вод та відтворення водних ресурсів.

ТЕМА 9. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ, ВІДТВОРЕННЯ, ЗАХИСТУ Й ОХОРОНИ ЛІСІВ

Ліс як об'єкт правового регулювання використання. Поняття лісового фонду України та лісових ресурсів. Поняття, предмет, принципи і система лісового права. Джерела лісового права. Лісовий кодекс України. Особливості державного управління у сфері лісових відносин. Особливості, функції та види управління в галузі використання лісів. Загальний державний, спеціальний і громадський контроль за використанням лісів. Право власності на ліс. Захист права власності на ліс. Право лісокористування: поняття, суб'єкти. Види лісокористування, класифікація за підставами виникнення, за цільовим призначенням, за правовою формою. Особливості постійного і тимчасового лісокористування. Лісові сервітути. Права і обов'язки лісокористувачів. Правове регулювання заготівлі деревини, живиці, другорядних лісових матеріалів. Право побічного лісокористування. Підстави припинення права на спеціальне використання лісових ресурсів та земельних ділянок лісового фонду.

Відповідальність за порушення лісового законодавства: види, підстави і порядок притягнення.

ТЕМА 10. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВИКОРИСТАННЯ РОСЛИННОГО ТА ТВАРИННОГО СВІТУ

Рослинний світ як об'єкт правового регулювання. Види природних рослинних ресурсів. Природні рослинні ресурси загальнодержавного і місцевого значення. Закон України «Про рослинний світ». Червона книга України. Зелена книга України. Підзаконні нормативно-правові акти у сфері використання рослинного світу. Державне регулювання режиму рослинного світу. Правові форми та види використання природних рослинних ресурсів. Загальне та спеціальне використання об'єктів рослинного світу. Права й обов'язки користувачів об'єктами рослинного світу.

Тваринний світ як об'єкт права власності та права користування. Об'єкти тваринного світу. Загальна характеристика законодавства про тваринний світ. Закон України «Про тваринний світ». Закон України «Про Червону книгу України». Право власності на тваринний світ. Суб'єкти та об'єкти права власності на тваринний світ. Право користування об'єктами тваринного світу, форми та види. Зміст права використання тваринного світу. Права і обов'язки користувачів. Підстави та умови припинення права використання тваринного світу. Юридична відповідальність за правопорушення у сфері використання об'єктів рослинного та тваринного світу.

ТЕМА 11. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Поняття, принципи та загальна характеристика міжнародних права навколишнього середовища. Джерела міжнародного права навколишнього середовища: міжнародні конвенції, договори та угоди щодо охорони довкілля на глобальному та регіональному рівнях.

Двосторонні та багатосторонні угоди щодо охорону навколишнього середовища: особливості змісту вимог конвенції щодо захисту Чорного моря. Міжнародні екологічні організації, міжнародні конференції та програми з охорони навколишнього природного середовища.

Основні вимоги міжнародно-правової охорони окремих об'єктів навколишнього природного середовища: повітряного середовища, світового океану, біосфери, родючості ґрунтів, поверхні суші й атмосфери Землі, рослинного і тваринного світу, унікальних і рідких природних об'єктів і комплексів, всесвітньої природної спадщини.

Міжнародно-правова відповідальність за екологічні правопорушення: міжнародні санкції за екологічні правопорушення та порядок їх застосування.

3. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “Екологічне право” денна форма навчання

Назва теми	Кількість годин					
	лекції	практичні	індивід. робота	тренінг КПІЗ	самост. робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Загальні положення екологічного права						
Тема 1. Право природокористування в правовій системі України	2	2	1	2	5	Кейси, ситуаційні завдання
Тема 2. Правове забезпечення управління у галузі природокористування	2	2			5	Кейси, ситуаційні завдання
Тема 3. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки населення та територій	4	4		2	5	Кейси, ситуаційні завдання
Тема 4. Право власності на природні ресурси	4	4			5	Кейси, ситуаційні завдання
Тема 5. Підстави та види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення (загальні питання)	2	2			5	Кейси, ситуаційні завдання
Змістовий модуль 2. Правове регулювання використання природних ресурсів						
Тема 6. Особливості правового режиму використання земель окремих категорій.	4	4	1	2	5	Кейси, ситуаційні завдання
Тема 7. Правові вимоги щодо охорони атмосферного повітря	2	2			5	Кейси, ситуаційні завдання
Тема 8. Правове регулювання охорони вод та водних ресурсів.	2	2	1	2	5	Кейси, ситуаційні завдання
Тема 9. Правове регулювання використання, відтворення, захисту й охорони лісів	2	2			5	Кейси, ситуаційні завдання
Тема 10. Правовий режим використання рослинного та тваринного світу	2	2			5	Кейси, ситуаційні завдання
Тема 11. Міжнародно-правова охорона навколишнього середовища	2	2			3	Кейси, ситуаційні завдання
Всього	28	28	3	8	53	

Заочна форма навчання

Назва теми	Кількість годин				Контрольні заходи
	лекції	практичні	інд. робота	самоств. робота	
Змістовий модуль 1. Загальні положення екологічного права					
Тема 1. Право природокористування в правовій системі України	4	2		10	Тестові завдання у moodle
Тема 2. Правове забезпечення управління у галузі природокористування				10	Тестові завдання у moodle
Тема 3. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки населення та територій				10	Тестові завдання у moodle
Тема 4. Право власності на природні ресурси				10	Тестові завдання у moodle
Тема 5. Підстави та види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення (загальні питання)				10	Тестові завдання у moodle
Змістовий модуль 2. Правове регулювання використання природних Ресурсів					
Тема 6. Особливості правового режиму використання земель окремих категорій.	4	2		10	Тестові завдання у moodle
Тема 7. Правові вимоги щодо охорони атмосферного повітря				10	Тестові завдання у moodle
Тема 8. Правове регулювання охорони вод та водних ресурсів.				10	Тестові завдання у moodle
Тема 9. Правове регулювання використання, відтворення, захисту й охорони лісів				10	Тестові завдання у moodle
Тема 10. Правовий режим використання рослинного та тваринного світу				10	Тестові завдання у moodle
Тема 11. Міжнародно-правова охорона навколишнього середовища				8	Тестові завдання у moodle
Всього	8	4	-	108	

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ з дисципліни «Екологічне право»

Практичне заняття 1.

ТЕМА 1. ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ. ДЖЕРЕЛА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

1. Загальна характеристика екологічного права.
2. Види природокористування.
3. Загальне та спеціальне використання природних ресурсів.
4. Екологічні права та обов'язки громадян⁵. Джерела екологічного права

Практичне заняття 2.

ТЕМА 2. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

1. Управління в галузі охорони навколишнього природного середовища та функції.
2. Компетенція Верховної Ради України у галузі охорони навколишнього природного середовища
3. Компетенція Кабінету Міністрів України у галузі охорони навколишнього природного середовища
4. Компетенція виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у галузі охорони навколишнього природного середовища
5. Повноваження громадських організацій у галузі охорони навколишнього природного середовища
6. Екологічний контроль та екологічна експертиза.

Практичне заняття 3,4.

ТЕМА 3. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ ТА ТЕРИТОРІЙ

1. Поняття, суб'єкти та об'єкти екологічної безпеки
2. Види екологічної безпеки
3. Правові заходи щодо забезпечення вимог екологічної безпеки
4. Правове забезпечення ризику в галузі екологічних правовідносин
5. Юридична відповідальність за правопорушення в галузі забезпечення екологічної безпеки
6. Поняття надзвичайних екологічних ситуацій, їх ознаки та класифікація
7. Поняття та правовий режим зон НЕС
8. Правові заходи щодо забезпечення захисту населення та територій, запобігання та ліквідації наслідків НЕС.

Практичне заняття 5,6.

ТЕМА 4. ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ

1. Право власності та його поняття.
2. Форми права власності на природні ресурси.
3. Підстави для виникнення відносин права власності
4. Суб'єкти та об'єкти права власності
5. Зміст права власності на природні ресурси та забезпечення права власності
6. Припинення права власності на природні ресурси.

Практичне заняття 7.

ТЕМА 5. ПІДСТАВИ ТА ВИДИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ)

1. Поняття та загальна характеристика юридичної відповідальності за порушення у праві природокористування
2. Поняття та склад правопорушення у законодавстві з природокористування
3. Види юрид. відповідальності за екологічні правопорушення
  - 3.1. Кримінальна відповідальність за екологічні злочини
  - 3.2. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення
  - 3.3. Дисциплінарна відповідальність в екологічній сфері
  - 3.4. Цивільно-правова відповідальність за порушення екологічного законодавства

Практичне заняття 8,9.

ТЕМА 6. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЗЕМЕЛЬ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ

1. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення.
2. Правовий режим земель у межах населених пунктів.
3. Правовий режим земель, що особливо охороняються.
4. Правовий режим земель лісогосподарського призначення.
5. Правовий режим земель водного фонду.
6. Правовий режим земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Практичне заняття 10.

ТЕМА 7. ПРАВОВІ ВИМОГИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

1. Атмосферне повітря як об'єкт правової охорони. 2. Правове регулювання охорони атмосферного повітря.
3. Управління і контроль у галузі охорони атмосферного повітря.
4. Юридична відповідальність за порушення атмосферного охоронного законодавства.

Практичне заняття 11.

ТЕМА 8. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ВОД І ВОДНИХ РЕСУРСІВ

1. Води як об'єкт охорони та використання.
2. Правове регулювання використання й охорони вод.
3. Державне управління і контроль у сфері використання та охорони водних ресурсів.
4. Юридична відповідальність за порушення водного законодавства.

Практичне заняття 12.

ТЕМА 9. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ, ВІДТВОРЕННЯ, ЗАХИСТУ Й ОХОРОНИ ЛІСІВ

1. Склад лісового фонду. Категорії лісів та їх правовий режим (ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення; рекреаційно-оздоровчі ліси; захисні ліси; експлуатаційні ліси).
2. Право користування лісами та Види лісокористування. Лісовий сервітут
3. Правові заходи охорони лісів
4. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства

Практичне заняття 13.

ТЕМА 10. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВИКОРИСТАННЯ РОСЛИННОГО ТА ТВАРИННОГО СВІТУ

1. Законодавство про рослинний і тваринний світ. Правове регулювання ведення Червоної книги України.
2. Поняття та форми права власності на об'єкти рослинного та тваринного світу.
3. Загальне та спеціальне використання об'єктів рослинного та тваринного світу.
4. Правова охорона рослинного світу та тваринного світу.
5. Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний та тваринний світ.

Практичне заняття 14.

ТЕМА 11. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

1. Поняття, принципи та загальна характеристика міжнародних права навколишнього середовища.
2. Джерела міжнародного права навколишнього середовища: міжнародні конвенції, договори та угоди щодо охорони довкілля на глобальному та регіональному рівнях.
3. Двосторонні та багатосторонні угоди щодо охорону навколишнього середовища: особливості змісту вимог конвенції щодо захисту Чорного моря.
4. Міжнародні екологічні організації, міжнародні конференції та програми з охорони навколишнього природного середовища.
5. Основні вимоги міжнародно-правової охорони окремих об'єктів навколишнього природного середовища: повітряного середовища, світового океану, біосфери, родючості ґрунтів, поверхні суші й атмосфери Землі, рослинного і тваринного світу, унікальних і рідких природних об'єктів і комплексів, всесвітньої природної спадщини.
6. Міжнародно-правова відповідальність за екологічні правопорушення: міжнародні санкції за екологічні правопорушення та порядок їх застосування.

6. КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Комплексне практичне індивідуальне завдання з навчальної дисципліни «Екологічне право» виконується самостійно кожним студентом. Метою виконання КПЗ є оволодіння навичками застосування норм земельного законодавства України в процесі господарської діяльності. КПЗ оформляється у відповідності із встановленими вимогами. В процесі виконання та оформлення КПЗ студент може використовувати комп'ютерно-інформаційну технологію. Отримані студентом навички будуть застосовуватися ним у процесі виконання науково-дослідної роботи з даної навчальної дисципліни. Оцінка за КПЗ є обов'язковим компонентом екзамену і враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Види індивідуальних науково (навчально)-дослідних завдань:

- виступ на наукових конференціях (друковані тези);
- участь в інтернет-конференціях;
- конспект з теми (модуля) за заданим або власно розробленим студентом планом;
- реферат з теми (модуля) або вузької проблематики;
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, історичні розвідки тощо;
- розроблення навчальних та діагностичних тестових завдань (з теми, модуля, курсу).

- виготовлення схем, розроблення структурно-функціональних схем.
- написання есе, творчих завдань тощо.

Методичні рекомендації до виконання КППЗ подані у 4 етапи.

З метою виконання етапів комплексного практичного індивідуального завдання студенти, насамперед, мають визначити свій варіант завдання.

Студент, який претендує на високий бал успішності (**від 75 до 100 балів**), визначає варіант завдань згідно таблиці

де **Е** – розробити ЕСЕ;

С – розглянути ситуаційні завдання та висловити свою думку;

Т – опрацювати тестові завдання.

Студенти, які претендують від 60 до 74 балів, можуть виконувати КППЗ у формі реферату. Обираючи тему реферату, слухач повинен узгодити тему з викладачем.

Індивідуальна робота у формі реферату, об'ємом до 15 сторінок машинописного тексту формату А4, (шрифт Times New Roman 14, інтервал 1,5, поля стандартні) повинна включати: Зразок титульного листа відображено у додатку. План роботи (простий або складний).

Вступ.

Основна частина.

Висновки (до 1 стор. тексту). Література (до 10 джерел)

Індивідуальна робота також може бути виконана у вигляді презентації в форматі PowerPoint, та містити слайди, що значно підвищить бали оцінювання.

ТЕМИ ДЛЯ ЕСЕ, ДОПОВІДЕЙ, РЕФЕРАТІВ

1. Дайте визначення поняттям «квотування та ліцензування використання надр».
2. Охарактеризуйте державний контроль та нагляд за веденням робіт з геологічного вивчення, використання та охорони надр.
3. Визначте правовий статус лісоохоронної служби.
4. Охарактеризуйте економічне стимулювання охорони, захисту та відтворення лісів.
5. Гірниче відведення як підстава надрокористування.
6. Відтворення лісів та підвищення їхньої продуктивності.
7. Колізії (проблемні питання) відповідальності за порушення лісового законодавства.
8. Колізії (проблемні питання) відповідальності за порушення законодавства про надра
9. Прогнозування, пошуки і оцінка родовищ рудних і нерудних корисних копалин
10. Екологічні аспекти надрокористування
11. Стан ресурсів підземних вод і перспективи водозабезпечення потреб суспільства
12. Способи удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази надрокористування
13. Сучасний стан запасів родовищ корисних копалин в Україні
14. Як здійснюється контроль при вирубці лісу?
15. Поняття та статус самозалісених територій.
16. Процедура та порядок передачі малопродуктивних та деградованих земель підлісорозведення.
17. Мораторій на експорт лісу-кругляку.
18. Проблемні питання щодо ведення лісового господарства.
19. Сучасний стан лісів.
20. Сучасний рівень розвитку лісового господарства в Україні.
21. Пожежна безпека лісових масивів.

22. Поняття лісової сертифікації.
23. Організаційно-правові заходи охорони навколишнього середовища США і Канади
24. Негативні сторони приватизації лісів
25. Видобування, використання та реалізація надр у зоні відчуження.
26. Особливості аукціону використання надр.
27. Поняття відходів та їх класифікації; основні напрями державної політики у сфері поводження з відходами.
28. Компетенція органів виконавчої влади і місцевого самоврядування у сфері поводження з відходами: ведення державного обліку, здійснення моніторингу та надання інформації про відходи.
29. Законодавчі вимоги та заходи щодо запобігання утворенню відходів та екологічно безпечного поводження з ними.
30. Правове регулювання особливостей поводження з небезпечними та побутовими відходами.
31. Правові засади співробітництва України та Європейського Союзу в сфері забезпечення екологічної безпеки.

7. ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Тематика
1.	Історія екологічного права України.
2.	Підстави виникнення права власності на об'єкти і ресурси природного походження.
3.	Правова охорона природних ресурсів.
4.	Правові форми управління природними ресурсами.
5.	Поняття і зміст державного кадастру.
6.	Основні права та обов'язки власників природних об'єктів.
7.	Поняття відходів та їх класифікації; основні напрями державної політики у сфері поводження з відходами.
8.	Компетенція органів виконавчої влади і місцевого самоврядування у сфері поводження з відходами: ведення державного обліку, здійснення моніторингу та надання інформації про відходи.
9.	Економічне та екологічне стимулювання обсягів їх накопичення та зберігання.
10.	Законодавчі вимоги та заходи щодо запобігання утворенню відходів та екологічно безпечного поводження з ними.
11.	Правове регулювання особливостей поводження з небезпечними та побутовими відходами.
12.	Правовий режим земель оздоровчого призначення.
13.	Особливості правового режиму земель вільних економічних зон.
14.	Види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.
15.	Поняття безоплатної передачі земельних ділянок громадянам.
16.	Права на землю в Україні іноземців, осіб без громадянства, іноземних юридичних осіб і іноземних держав.
17.	Особливості проведення робіт по геологічному вивченню.
18.	Штучні острови світу (загальна характеристика, де створені, коли тощо).
19.	Проаналізуйте організаційно-правові заходи охорони навколишнього середовища США і Канади
20.	Правові засади співробітництва України та Європейського Союзу в сфері забезпечення екологічної безпеки.

21.	Правові засади адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
22.	Проаналізуйте екологічні пріоритети у внутрішній та зовнішній політиці Європейського Союзу.
23.	Право загального природокористування.
24.	Правове регулювання спеціального природокористування.
25.	Права й обов'язки природокористувачів та обмеження їх правомочностей.
26.	Договірні форми природокористування.
27.	Правовий режим водоохоронних зон, прибережних захисних смуг та пляжних зон.
28.	Особливості охорони рідких і зникаючих видів рослин: основні вимоги щодо ведення «Червоної книги України» та «Зеленої книги України».
29.	Атмосферне повітря як об'єкт правової охорони.
30.	Органи влади та управління, що здійснюють охорону довкілля населених пунктів.
31.	Особливості поводження з радіоактивними відходами.

8.

ТРЕНІНГ З ДИСЦИПЛІНИ

Тематика тренінгу

1. Юридичні форми захисту права власності на природні ресурси.
2. Підстави зміни та припинення права користування природними ресурсами.
3. Законодавчі вимоги та заходи щодо запобігання утворенню відходів та екологічнобезпечного поводження з ними

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- заліковий модуль;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- контрольна робота;
- оцінювання результатів КПІЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- екзамен;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10.

Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Екологічне право” визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4	Разом
20 %	20 %	20 %	40 %	100
1. Опитування під час занять (5 тем по 5 балів) = 25 балів. 2. Письмова робота = 75 балів.	1. Опитування під час занять (6 тем по 5 балів) = 30 балів. 2. Письмова робота = 70 балів.	1. Активна участь у тренінгах = 20 балів. 2. Написання КПЗ, на основі сформованих індивідуальних завдань = 50 балів. 3. Захист КПЗ = 30 балів.	1. Тестові завдання (10 тестів по 2 бали) = 20 балів. 2. Теоретичне запитання (1) - тах 20 балів. 3. Практичне завдання = 60 балів.	

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»

№п/п	Найменування	№ теми
1.	Мультимедійний проектор	1-11
2.	Система <i>moodle.wunu.edu.ua</i>	1-11
3.	Кейсові завдання з дисципліни «Екологічне право» система <i>moodle.wunu.edu.ua</i>	1-11
4.	Використання Інтернет-ресурсів: 1. www.rada.gov.ua – Офіційний сайт Верховної Ради України. 2. www.kmu.gov.ua – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. 3. www.minjust.gov.ua – Офіційний сайт Міністерства юстиції України. 4. www.court.gov.ua – Офіційний портал Судової влади України. 5. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського.	1-11

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

НОРМАТИВНА

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. (в ред. від 04.03.2015 р.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1991. №41.
3. Водний кодекс України від 6 червня 1995 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
4. Земельний Кодекс України від 25.10.2001 р. (в ред. від 06.09.2014 р.). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
5. Лісовий Кодекс України від 21.01.1994 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
6. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
8. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
9. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 34. Ст. 445.
11. Про меліорацію земель: Закон України від 14.01.2000 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
12. Про державний контроль за використанням і охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. ст. 350.
13. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
14. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 30. Ст. 379.
15. Про екологічну експертизу: Закон України від 9 лютого 1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 8.
16. Про екологічний аудит: Закон України від 24 червня 2004 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
17. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 21 червня 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 50.
18. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13 липня 2000 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
19. Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
20. Про тваринний світ: Закон України від 13 грудня 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 18.
21. Про Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002 року № 3055-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 30. Ст. 201.
22. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24

ЛІТЕРАТУРА

23. Краснова Марія Василівна. Екологічне право України. Загальна частина : підручник: ВПЦ "Київський університет", 2021. 191 с
24. Краснова Ю.А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. К.: ЦП «Компринт», 2019. 238 с.
25. Екологічне право: Екологічне право України: навч. посібник / за ред. І.І. Каракаша, Т.Є. Харитонові, А.І. Черемної. О. : Гельветика, 2018.
26. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 14. Екологічне право / редкол. Ю.С. Шемшученко (голова). А.П. Гетьман (заст. гол.) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Х. : Право, 2018.
27. Боднарчук О. Екологічне право [Текст] : навч. посіб. / Олег Григорович Боднарчук, Оксана Іванівна Боднарчук, Петро Романович Левчук. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 458 с.
28. Подолання екологічних ризиків та загроз для довкілля в умовах надзвичайних ситуацій – 2022: колективна монографія Полтава – Львів: НУПП імені Юрія Кондратюка, НУ «Львівська політехніка» Дніпро: Середняк Т. К., 2022, 664 с
29. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с.
30. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с.
31. Стан довкілля у річкових долинах з катастрофічними паводками. Перший етап екологічних досліджень на Дністровському протипаводковому полігоні (2012-2018 рр.): монографія / Олег Адаменко, Денис Зорін / за редакцією Олега Адаменка. Івано- Франківськ : Голіней О. М., 2018. 241 с
32. Ріпенко А. І. Концептуально-правові засади використання земель для містобудівних потреб : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.06. Одеса, 2020. 36 с
33. Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації» : Указ Президента України №111/2021 від 23.03.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0018525-21#Text>
34. Шеховцов В. В. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку фауністичного законодавства : автореф. дис. ... докт. юр. наук : 12.00.06. Харків, 2021. 44 с.
35. Шульга М. В. Еволюція законодавчого забезпечення охорони земель. Екологічне законодавство України через призму його історичного розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. до 60-річчя Закону «Про охорону природи Української РСР» (Київ, 09 квіт. 2021 р.). Київ : Видавництво «Наукова столиця», 2021. С. 110–114.
36. Шульга М. В. Правові проблеми підвищення лісистості території (земель) в Україні. П'яте зібрання фахівців споріднених кафедр з проблем аграрного, земельного, екологічного, природоресурсного права та альтернативної енергетики : матер. Всеукр. наук. конф. (Одеса, 10–13 черв. 2021 р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 106–108.
37. Ващишин М. Я. Національна екомережа України як об'єкт правового регулювання : дис... докт. юрид. наук : 12.00.06 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів., 2021. 465с.
38. Ciechanowicz-McClean Janina. Globalne prawo srodowiska. Podstawowe zagadnienia. Gdansk : Wydawnictwo Uniwersytetu Gdanskiego, 2021. 166 s. 393.
39. Commitment and Compliance: The Role of Non-Binding Norms in International Legal System. Edited by Dinah Sheiton. Oxford University Press, 2000. P. 13–211. URL: <https://oxford.universitypressscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780199270989.001.0001/acprof-9780199270989>
40. Zyhrii Olha. Aspects of Legislation on the Opening of the Land Market in Ukraine. 36. V Міжн.наук.-практ. конф. «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід». 16 квітня 2021 р. м. Тернопіль.

41. Zyhrii Olha. Globalizacja droga kuprzyszlosci / redakcja : dr Malgorzata Koleska ks. prof. dr hab. Jan Zimny, Stalowa Wola, 2017. st. 297-314
42. Zyhrii Olha. Organizational and Legal Mechanism of Land Reform Completion in Ukraine (Mechanizm organizacyjno-prawny do zakonczenia reformy gruntowej na Ukrainie). Uniwersytet Warmińsko. Studia Prawnoustrojowe. Olsztynie. №47. 2020. P. 239-246.
43. Mariya Vashchyshyn. Carpatian Ecological Network: International Legal Basis and Ukrainian Experience. Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. 2018. No 2. (Vol 5). P. 170–177.
44. Brussels, 8.7.2020, COM(2020) 301 – Communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions / A hydrogen strategy for a climate-neutral Europe. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0301>
45. Written Evidence Submitted by Sizewell C (HNZ0062) URL: <https://committees.parliament.uk/writtenevidence/19865/pdf/>
46. IEA: The Future of Hydrogen URL: <https://www.iea.org/reports/the-futureof-hydrogen>
47. 2x40 GW Green Hydrogen Initiative URL: <https://www.atenaweb.com/2x40-gw-green-hydrogen-initiative/>
48. Законодавчі електронні бази даних мережі Інтернет: www.raga.gov.ua, www.nau.com.ua
49. Пошукові інформаційні системи мережі Інтернет: www.google.com.ua, www.altavista.com